

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep.

0032 Oslo

Oslo, den 25.09.19

Deres ref: 19/952-1

Romsk kultur- og ressurscenter/ Romano kher høringsuttalelse vedrørende forslag til lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv.

Romsk kultur- og ressurscenter/Romano kher takker Kunnskapsdepartementet for å ha utvidet fristen til slutten av september slik at vi kan komme med en høringsuttalelse til ny tolke lov.

Romano Kher er et kultur- og ressurscenter for den norske romminoriteten. I 2015 beklaget statsminister Erna Solberg den rasistiske politikken som ble ført overfor denne gruppa før, under og etter andre verdens krig. Det ble gitt en økonomisk kompensasjon som gruppa ønsket skulle bli brukt til et eget kultur- og ressurscenter. Kirkens bymisjon drifter senteret og arbeider sammen med minoriteten om etableringen av huset som består av en kulturhusdel, en brobyggertjeneste og en barne- og ungdomsklubb.

Om forslaget

Av departementets forslag følger det at offentlige organer er pliktige til å benytte seg av tolk når det er nødvendig med hensyn til rettsikkerheten og for å yte forsvarlig hjelp, jf § 6 første ledd, annet punktum. Departementet foreslår imidlertid ikke at den enkelte gis individuell rett til tolking, men pålegger det offentlige organet en plikt til å vurdere om tolking er nødvendig i saker som vil få store konsekvenser for den enkelte. I disse tilfellene skal det brukes tolker som er registrert i nasjonalt tolkeregister.

Romano kher sitt standpunkt

Romano kher er positiv til å lovfeste offentlige organers plikt til å vurdere å benytte tolk. Vi stiller oss imidlertid kritiske til at Kunnskapsdepartementet ikke går inn for en individuell rett til tolking slik FN's rasediskrimineringskomite anbefaler. Vi mener at mangel på individuell rett kan medføre at;

- 1). rettsikkerheten til norske romer vil forblir svekket
- 2). Det ikke blir noen satsning på å finne romanestolker i utlandet, eller kvalifisere norske romer til å kunne fungere som autoriserte tolker.

Det finnes ikke noen eksakte tall på hvor mange som identifiserer seg som norske romer i dag. Personer som kjenner gruppa godt tror at det er et sted mellom 500-700 personer. Norske romer har status som nasjonal minoritet og har levd i Norge siden slutten av 1800-tallet. De aller fleste har romanes som morsmål, men snakker i tillegg mer eller mindre bra norsk. På grunn av sin marginale situasjon i samfunnet er det sterke bånd mellom det å snakke romanes og å leve romanes (på roms vis). Romsk kultur har mange verdier som er ulik resten av samfunnet, og som ofte også står i et direkte motsetningsforhold til samfunnets verdier.

På grunn av manglende skolegang har de fleste over 30 år i dag dårlige lese- og skriveferdigheter. I tillegg er det vanlig med funksjonell og strukturell analfabetisme i gruppa. Dette innebærer at de har vanskeligheter med for å forholde seg til skjema i det offentlige, og trenger å få lest og forklart hvilke konsekvenser for eksempel en underskrift på et papir kan få for dem. I tillegg har de liten kunnskap om samfunnet og samfunnets institusjoner og trenger ofte å få forklart hvordan samfunnet er oppbygd.

Romano khers erfaring er at myndighetene lett tolker norske romers muntlige norskkunnskaper som et tegn på at de ikke trenger tolk. Vår erfaring er imidlertid at flere har et stort behov for tolk. Ofte må vi forklare samtalen med myndighetene gang på gang for å være sikre på at de skal forstå og konvertere det opp mot den romske kulturens verdioppfatninger. Allikevel opplever vi at det ikke bare er stort behov for slik kulturell tolking, men også muligheten å få saken presentert på sitt eget språk.

Svar på spørsmål til høringsinstansene:

Det er spesielt to av spørsmålene departementet stiller, som er av relevans for Romano kher å gi tilbakemelding på.

Spørsmål 2: Bør det gjøres justeringer i pliktbestemmelsen eller i særlovgivningen for å sikre at plikten til å bruke tolk avgrenses til situasjoner der det foreligger reelt behov ?

I høringsnotatet står det at man har vurdert om det skal konkretiseres hvilke saker som skal omfattes av pliktbestemmelsen. Departementet kommer med en rekke eksempler på sakstyper de mener bør omfattes av pliktbestemmelsen slik den nå er formulert.

Romano khers standpunkt er at for norske romer bør tolk være tilgjengelig i alle saker som gjelder Arbeid- og velferdsforvaltningen. Mye i forvaltningen er altfor vanskelig for norske romer å forstå. Mangel på tolkemulighet innebærer også at det offentliges ansvar for at individer skal forstå og bli forstått forskyves til andre instanser, for eksempel til Romano kher.

Videre mener vi at det bør være plikt til tolk når det gjelder barnevernssaker da flere norske romer har meldt inn at mangel på tolk har fått store konsekvenser på utfallet av saken. Flere har fortalt at de alt for seint har forstått hva myndighetene krevde av dem, og at saker derigjennom har gått til for eksempel omsorgsovertakelse.

Politiet er også et område vi mener bør reguleres av pliktbestemmelsen, da mangelen på tolk skaper alvorlig svikt i blant annet etterforskningen av saker. Det foregår i dag åpenlys kriminalitet på Facebook, blant annet i form av drapstrusler og voldtekts trusler. Så lenge politiet ikke har mulighet å oversette disse kan tungt kriminelle operere på åpen scene.

Spørsmål 4: Bør unntakene fra krav om bruk av kvalifisert tolk konkretiseres ytterligere ?

Romano kher er positive til at offentlige organer først og fremst skal benytte seg av autoriserte tolker.

Det finnes imidlertid ingen autoriserte tolker i norsk- romanes. For å bistå gruppa har derfor romanestående slektninger eller ansatte i brobyggertjenesten bistått i dialogen med myndighetene.

Vi opplever ikke at dette er en tilfredsstillende løsning da disse ikke har noen opplæring i tolke situasjonen. Vi er redde at unntak fra reglen om bruk av autorisert tolk, kan gjøre at

mange får en dårligere tolke situasjon enn de har krav på. Vi er også redde for at dette kan gjøre at det ikke satses på å finne autoriserte romanes tolker i utlandet, eller at man tilrettelegger for at rom i fremtiden kvalifiserer seg som tolker.

Takk for at vi fikk være med å gi innspill.

Med vennlig hilsen

Kai-Rune Myhrer

Virksomhetsleder

Romsk kultur- og ressurscenter / Romano kher